

## מראי מקומות - סוכה

### כז.

**בסוכה** (וממילא ע"כ חייבתו תורה לישב בסוכה, משא"כ במצה בפסח לא בא החיוב על כרחו, וא"כ אינו מברך). וע' מ"ב (תרלט, כד) דנסתפק לדעת הגר"א (והחוקוני) דס"ל שיש מצוה לאכול מצה כל ימי הפסח, האם מצוה גם לאכול פת בסוכות כל ז'. (לכאו' תמוה, שהרי ודאי קיים מצוה, דהא מברך על ישיבת סוכה, ומהו ספיקו. ולכאו' הביאור הוא דהגם דודאי מקיים מצות ישיבת סוכה כל זמן שהוא יושב בסוכה, אבל אולי יש מצוה דוקא לאכול פת, ויש מצוה אחרת בכל כזית וכזית, וכמו בפסח שיש מצוה לאכול מצה, וצ"ע). וע"ע בר"ן (יב: בדפיו) דדן אם יוצא חיובו בליל ראשון באכילת כזית כמו בפסח, או האם חייב לאכול דוקא בכביצה, דפחות מכביצה אינו נחשב ישיבת סוכה. וע"ע דכ" ד"ל להלימוד מפסח מלמד דצריך לאכול שם אפי' ירדו גשמים. וכבר האריכו הפוסקים בנדונים אלו, ואכמ"ל.

#### ד. והאמר ר"א י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה

פרש"י, דאם ישב בסוכה בשמ"ע לשם מצוה יהי' עובר על בל תוסיף. והק' שו"ת חתם סופר (אה"ע, ח"ב סי' צ) הא שו"י ר"א היא דעשה דמתן ד' על המזבח דוחה הלאו דבל תוסיף, וא"כ לימא כאן ג"כ דהעשה דהשלמה דוחה הלאו דבל תוסיף (ומבואר מקו' דס"ל דענין ההשלמה הוא מצות עשה ממש). וכ' דעכצ"ל דהי' משמע להגמ' דאפי' אם לא אכל כמה סעודות יכול להשלימם בשמ"ע, וא"כ כשאוכל סעודה ראשונה של השלמה, הרי עובר על בל תוסיף, אבל לא קיים עדיין מצות השלמה, וא"כ לא הוה בעידנא ואינו דוחה הלאו (וחידוש הוא, שהרי עכ"פ זהו חלק מקיים מצוותו, ולמה צריך שיהי' גמר הקיום בשעת עשיית הלאו, וצ"ע בזה).

#### ה. חזר בו ר"א

פרש"י, דחזר ר"א לומר דאין לדבר קצבה, ובהא פליג עליהו דעכ"פ יש תשלומין לחיוב של יום ראשון ביום שמיני. והק' המאירי, מה הועיל בתירוץ, סכ"ס בליל שמיני אינו יושב בסוכה, וא"כ איך מהני לדין תשלומין. ולכן כ' לחלוק על פרש"י בסוגיא, וכ' דבאמת אין שייך כאן בל תוסיף, שהרי מכוון להשלמה, ולא למצוה, ואין בל תוסיף אא"כ מכוון למצוה. וכ' דקו' הגמ' הי' רק על לשון ר"א, למה אמר מי שלא אכל בלילי יו"ט ראשון, היל"ל מי שחיסר א' מסעודותיו, אלא ע"כ חזר מדבריו. וע' מהרש"ל דביאר דברי פרש"י, דכיון דעכשיו חזר ר"א מהדרשה דחג הסוכות, ועכשיו ס"ל דנלמד מפסח, א"כ אין חיוב זה תלוי בסוכה כלל, אלא חיוב הוא לאכול כזית פת בליל סוכות, רק דכיון דסוכות הוא, צריך לאוכלו בסוכה, אבל אין החיוב מצד מצות ישיבת סוכה.

#### א. הא כביצה בעי סוכה, וכו'

האלי' רבא (או"ח תרלט, יא) הביא מר' ירוחם (נתיב ח', ח"ב נז): דחידש דמי שרוצה להחמיר יחמיר בכביצה (למאי דמסקינן דרק יותר מכביצה חייב בסוכה), אבל פחות מכביצה אין מי שמחמיר. ולכאו' כוונתו, דהא ר' צדוק אכל פחות מכביצה חוץ לסוכה, ואם הרוצה להחמיר יחמיר אפי' בפחות, למה לא החמיר ר' צדוק. אבל כבר כ' הריטב"א (כה. ד"ה מעשה) והר"ן (יא. ד"ה מעשה) דמה דהמשנה מביאה המעשה בר' צדוק הוא לומר דמי שאינו רוצה להחמיר על עצמו רשאי ואינו חשוב כאינו מדקדק במצוות. ומבואר מדבריהם דמי שרוצה להחמיר מחמיר אפי' בפחות מכביצה. וע' בא"ר שהק' על ר' ירוחם, מהי הראי' מר' צדוק דביצה חייבת בסוכה, אולי הא דר' צדוק הי' מקפיד לאכול דוקא פחות מכביצה הוא משום שבאמת הי' מחמיר על עצמו שלא לאכול כביצה בסוכה, ולכן אכל רק פחות מכביצה (אבל לפי הראשונים הנ"ל ל"ק, ד"ל דס"ל דאין מקום לחלק כלל בין פחות מכביצה לכביצה לענין החומרא, ואם הי' מקפיד, ע"כ זהו משום דבאמת יש חיוב לאכול כביצה בסוכה).

#### ב. אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל

וכ' תוס' דלכאו' מבואר מסוגיין דאין חיוב לאכול פת ביו"ט, וממילא יוצא מזה דאם שכח יעלה ויבוא בברכת המזון בסעודות יו"ט לא יחזור, ומה דאי' בפסחים דחציו לשם וחציו לכם, יכול לקיים זה בבשר ויין, ואי"צ לאכול פת דוקא. אבל הרא"ש (ברכות פ"ז, ס"ז כג) הביא מרבנו יהודה דחייב אדם לאכול פת ביו"ט משום שמחה, ומאי דאמרי' בסוגיין רשות, היינו רשות משום סוכה, ונפק"מ כגון בירידת גשמים, דחייב לאכול אע"פ שאינו אוכל בסוכה. וכדעה זו פסק השו"ע (או"ח קפח, ו) דאם טעה ולא הזכיר יעלה ויבא ביו"ט, צריך לחזור לראש ברכת המזון. (וע' פרש"י (ד"ה סעודתא) דכ' "הלא דרכו לסעוד היום", דמשמע דאין חיוב לאכול סעודת פת היום, וכן מש"כ בד"ה אין לדבר קצבה וד"ה חזר בו, דאם רוצה להתענות יכול, משמע דאי"צ לאכול כלל, ויותר משי' תוס', דמתוס' מבואר דעכ"פ צריך לאכול בשר ויין משום חציו לכם, וצ"ע לפי רש"י איך תי' קו' תוס' משם.)

#### ג. נאמר כאן חמשה עשר וכו'

ע' בעל המאור (פסחים כו: בדהרי"ף) דהק' דכיון דמצת מצוה ומצות סוכה גמרי' מהדדי, א"כ למה אנו מברכים על ישיבת סוכה בכל ז' ימים, ובמצה איננו מברכים אלא לילה הראשון בלבד. ותי' דאדם יכול בשאר ימים לעמוד בלא אכילת מצה, אבל אין שייך לעמוד בלא שינה ג' ימים, והרי חייב לישן

## מראי מקומות - סוכה

### כז. (המשך)

לאכול סעודה ב' (ולכאן' כוונתו, דס"ל לר"א דאינו תלוי בדרכו של היחיד בדירתו, אלא דכיון דבדרך כלל אכלי אינשי ב' סעודות ליום, א"כ הכל חייבים בב' סעודות, וע"ז השיב לו ר"א דאי"ז קשה לו לקיים, דכמו דכל השנה הוא אוכל פרפראות, ה"ה כאן יכול לאכול פרפראות להכין עצמו לאכול הב' סעודות). ולגבי השאלה שניי', ודאי ידע דר"א ס"ל דאין יוצאין מסוכה לסוכה, אלא דהוא סבור דטעם דין זה הוא ג"כ משום תשבו כעין תדורו, א"כ מי שיש לו ב' נשים ודרכו לצאת מבית זה לבית זה, אולי יהי' הדין גם בסוכות כן. וע"ז השיב לו דאין טעמו משום תשבו כעין תדורו, אלא הטעם משום חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, דצריך לדור בסוכה א' דוקא, וא"כ ה"ה במי שיש לו ב' בתים לב' נשיו.

ז. ועכשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך פרש"י, מיני מעדנים הפותחים את בני מעיים להיות לבו משוך אחר הפת ויאכל. דהיינו, דטען לו ר"א דע"י אכילת הפרפראות יהי' יכול לאכול עוד סעודת פת בסוכה. אבל ר' אברהם מן ההר כ' דיש להוכיח מכאן דפרפרת חייב בסוכה, ומבואר דס"ל דלר"א יכול לקיים דין אכילת י"ד סעודות גם ע"י פרפרת, כיון דפרפרת חייבת בסוכה.

וא"כ, שפיר יכול להשלימו בליל שמ"ע, דלא הי' זה חיוב מצד הסוכה מעיקרא, אלא מצד היו"ט. וע' מהרש"א דחולק על המהרש"ל, וס"ל דודאי חיוב דליל סוכות הוא חיוב מצד ישיבת סוכה (ובאמת מוכרחין לומר כן לפי מש"כ הר"ן דיחוב לאכול בסוכה בליל סוכות אפי' אם ירדו גשמים), והביאור ברש"י הוא דכמו דמצינו בקרבן עולת ראיי', דאף דהחיוב הוא מצד חג הסוכות, יכול להשלימו בשמ"ע, כמו כן בסעודה, דהגם דהחיוב הוא מצד מצות סוכה, מ"מ יכול להשלימו בשמ"ע, אף דאין כאן מצות סוכה, אבל לא מצינו כן אלא דיום אחרון יכול להשלים ליום ראשון, ולא מצינו השלמת שמ"ע לשאר ימים.

### ז. שאל אפטרופוס וכו'

הק' הערוך לנה, מה הי' שאלתו, אי ידע דס"ל לר"א דצריך לאכול י"ד סעודות, א"כ פשיטא שחייב, ואם לא ידע, מהכ"ת שיתחייב. וגם באידך שאלה יש לשאול כמו כן, האם ידע שי' ר"א, ואם ידע, מה שאל לו. וביאר, דודאי ידע שי' ר"א, ושאל לו, דכיון דטעם י"ד סעודות הוא משום תשבו כעין תדורו, א"כ לכאן' אם הוא אוכל רק סעודה א', יצא ידי חיובו בזה, כיון דזהו דרכו כל השנה, והשיב דכיון דכל השנה אוכל פרפראות, גם בסוכות יאכל פרפראות כדי שיהי' יכול